

Célunk, hogy a mai kihívásoknak megfelelő, értő és gondolkodó diákokat neveljünk

Beszélgetés Tóth Ágota JATE-díjas egyetemi tanárral

2025. november 15-én ünnepélyes keretek között adták át a Karikó Katalin felajánlása nyomán alapított JATE-díjat. Az oktatói-kutatói kategória kitüntetettjével, Tóth Ágota professzor asszonnyal beszélgetek a nagyszerű esemény alkalmából.

Először is őszinte örömmel szeretnék gratulálni ehhez a megtisztelő kitüntetéshez, melyet az egyetem közössége szavazott meg. Kevés ennél nagyobb elismerés létezik. Akárkivel beszéltem a környezetemben, csak pozitív visszhangot hallottam, egyetlen ellenvélemény sem hangzott el. Tóth Ágota annyira elismert és szeretett tagja a kémikusok, a kar, de mondhatom, az egyetem közösségének, hogy általános a vélekedés: a legméltóbb személyhez került az első JATE-díj. Ezt nem szükséges kommentálni, csak örülni kell a kivívott ranghoz.

FOTÓ: SAHIN-TÓTH ISTVÁN, SZTE NKI

Nem középiskolás fokon...

Attól tartok, a beszélgetésünk során kevesebb örömet adó témákat is érinteni fogunk, mert az oktatás ügye ma nem a felhőtlen boldogság és elégedettség területe. A természettudományok negatív társadalmi megítélése nehezíti az egyetemek természettudományos szakjainak minőségi beiskolázását. Szép példákat találunk az egyetemek, kémiai vállalatok nyitására a közvélemény befolyásolása érdekében, a társadalmi szerepvállalásra (pl. Richter Nyrt.).

Mit tud tenni és mit tesz (mert szerintem tesz, hiszen közel 30 éven keresztül vezető oktatója voltam az egyetemnek) az SZTE Kémiai Intézete ezen a területen, hogy legalább a régió jó képességű fiataljai érdeklődését felkeltse a kémia iránt?

A Kémiai Intézetnek valóban régóta fontos a kémia szeretetének felkeltése. Ehhez számos példát tudok hozni. A 2000-es években népszerű, nemcsak régiós, hanem országos levelezős feladat-

megoldó-verseny volt a VegyÉsztorna, ahol különböző szintű számolási feladatokkal küzdhettek meg az érdeklődők és kaptak levélbeli visszajelzést a megoldásairól. A változásokat követve vezettük be a laborgyakorlatokon alapuló „Vegyülj Velünk!” programot, amely a mai napig létezik. Musza Katalin kolléganóm vezetésével például csak 2025-ben közel 400 diákot fogadott a Kémiai Intézet 24 alkalommal. Nem szabad kifejejtenem az egyes iskolák látogatását, amelyek során általában az öregdiákok térnek vissza alma materükbe. A Kari Nyílt Napon is szereplünk kísérletekkel, és a hallgatóink örömmel osztják meg az egyetemi lét mindennapjait, valamint a Kutatók Éjszakáján is mindig telt házzal mennek a laborjaink. Végül az Irinyi János Középsikolai Verseny vármegyei döntőjét sem szabad kihagynom, ahol Schusztér Gábor kollégám és csapata rengeteg időt és energiát fektet bele újabb és újabb gyakorlatok kitalálásába, hogy a mai kihívásoknak is megfelelőjünk és valóban értő és gondolkodó diákokat neveljünk.

Az ismeretterjesztés nagyon fontos terület. A közösségi média felületeit olvasva és emberekkel beszélgetve megdöbbentő, hogy sokan mennyire fogékonyak az áltudományos nézetek iránt. Újra terjednek például a gyerekkori járványok, mint a skarlát vagy a számarköhögés, mert egyes szülők nem engedik beoltatni az újszülött gyermekeiket ezek ellen a fertőző betegségek ellen, így csökken az átoltottság, ami elősegíti ezeket a járványokat. A globális felmelegedés tagadása és a klímakatasztrófa veszélyének elutasítása szintén olyan nézet, amely a jövőnket veszélyezteti. A tudományos ismeretekkel rendelkezőknek feladatuk, hogy fellépjenek az áltudományos nézetek ellen és feltárják a valós helyzetet a közvélemény előtt.

A sikeres ismeretterjesztéshez szükség van jó előadókészséggel rendelkező kémikusokra, akik időt nem kímélve készülnek és élvezetes, közérthető ismeretterjesztő előadásokat tartanak. Sipos Pál kollégám, illetve Lente Gábor, Fábián István kinetikusok kiváló példák, akik teljesen lekötik a laikus közönséget, ugyanakkor megfelelő szakmaisággal tájékoztatják. De Schiller Róbert mint ismeretterjesztő fizikai kémikus nevét sem szeretném kihagyni. Szegeden az ismeretterjesztés egyik népszerű fóruma az SZTE Szabadegyetem, amely már a 36. szemeszterét tartotta 2025 őszen, de a Szegedi Akadémiai Bizottság és a kapcsolódó szakbizottságok is nagy számban tartanak szélesebb hallgatóság számára is követhető szakmai előadásokat.

Fognak a tanárok a közoktatásban. A statisztikai adatok ezt egyértelműen bizonyítják. Továbbá a fiatalabb generációk az egyes tudományágak közötti összefüggések iránt jobban érdeklődnek, mint az egyes tudományokon belüli mélységek iránt. Ez a felismerés vezetett a Z-tanárszak kifejlesztése és meghirdetése irányába. Hogy látod, mennyire váltotta/váltja be ez a kezdeményezés a reményeket?

A tanárok számának növelésére a rövid ciklusú képzés ad egyfajta lehetőséget. A Kémiai Intézetben is sok jelentkező van, akik persze a tanári diploma megszerzése után nem biztos, hogy valóban tanítani fognak, de a szakemberek száma biztosan nő. A Z-tanárszak bevezetése óta még csak néhány év telt el, nincs végzett hallgatónk, így erről nem tudok nyilatkozni. Az biztos, hogy a kémia tanítása során mindig szükség van a többi természettudományos diszciplínára és fordítva is. Nem lehet fizikát, biológiát tanítani kémia nélkül. Mindezekhez persze az egyik legfontosabb a logikus gondolkodás.

Mennyire jelentkezőnek beiskolázási gondok a nem tanárszakok esetén? Az utóbbi években az SZTE a mérnök szakok felé bővítette képzési spektrumát. Hogyan tudta elkerülni ebből adódóan a feladatok megsokszorozódását?

Igen, nagyon örültünk, hogy 2026 januárjában sikeresen lezajlott az első végzős vegyész-mérnök alapszakos évfolyamon a záróvizsga. Büszkék vagyunk végzettjeinkre, és persze nagy feladatot is jelent, hogy a következő évfolyamok is ilyen jól teljesítsenek. A régóta létező molekuláris bionikus mérnök és környezetmérnök szakok oktatásából is kivesszük a részünket. Az együttműködés a Mérnöki Karral, valamint a TTIK intézeteivel lehetővé teszi, hogy a megszorított feladatokat is az elvárt minőségben teljesítsük. A természettudományos alapozásnál például a vegyész- és a vegyész-mérnök-hallgató együttesen hallgat bizonyos kémiaórákat, míg a mérnöki, műszaki tárgyakat a többi, műszaki képzésben levő hallgatóval.

Fognak az egyetemi oktatók is. Utolsó aktív éveim nyugtalanító emléke volt a fiatal utánpótlás hiánya az egyetemeken. Nem látzott javulni a helyzet a doktori képzés többszöri, talán nem egészen átgondolt módosítása kapcsán sem. A Kémia Doktori Iskola a maga módján igyekszik a doktoranduszok tartalmas és eredményes képzését segíteni. Reméljük, ezt fogja megállapítani az iskola közeli akkreditációs felülvizsgálata is.

A Kémia Doktori Iskola vezetőjeként is próbáljuk kinevelni a következő vezetőket, megadva nemcsak a kutatási lehetőségeket, hanem a megfelelő „soft skill”-eket is. A pályázatírás mellett a tudományetika is hangsúlyt kap a képzésünkben Kukovecz Ákos révén. Már a 223. sikeres védésen van túl a doktori iskola. Végzettjeinknek 2025 óta emlékérmével gratulálunk a sikeres védéseikhez. Az utókövetés során pedig azt látjuk, hogy a kémia területén helyezkednek el itthon és külföldön, túlnyomóan az akadémiai szférában.

Hosszabb időt töltöttetek férjeddal, munkatársaddal, Horváth Dezsővel az Egyesült Államok egyik minőségi kutatóhelyén. Mit profitáltatok leginkább ebből az időszakból?

A nemzetközi kutatóközösséggel ott találkoztunk először. Doktori témavezetőmnek, Ken Showalternek, nemzetközi csoportja volt. 1990-ben, amikor megérkeztünk Morgantownba, Gáspár Vilmos fogadott bennünket a reptéren, és segített a kezdetekkor. Velünk egy időben érkezett Zimbabwéből egy doktorandusz, és kutatá-

sai befejezése előtt állt egy kínai és egy indiai doktorandusz. Munkánkat lengyel, majd német posztdok is segítette. Nagyon sok barátot szereztünk, akikkel most is tartjuk a baráti és a szakmai kapcsolatot. A kutatási területünk alapjait kint sajátítottuk el, de az önálló munkavégzést is ott tanultuk meg doktoranduszként. Oktatóként pedig azt, hogy a szobánk ajtaja mindig nyitva álljon a diákok, munkatársak előtt.

Hogy érzed magad Szegeden? Mi köt Szegedhez és az egyetemhez?

Köszönöm szépen, jól. Mindig van tennivaló, nem unatkozom. Szegeden élek, a családdal nagyon szeretünk itt lenni, bár a hegyek kicsit hiányoznak. Az egyetem pedig második otthonom; az irodáink, laborjaink a város szívében, a Rerrich Béla téren vannak.

Megosztanál velünk valamennyit a családozóról (bár már elárultam egy keveset az előbbi kérdésben), a hobbitokról, hiszen nem csak munkával telik az élet.

Fiammal és menyasszonyával rengeteget társasozunk, ha együtt vagyunk, de a karácsonyi csoportbulik is a társasjátékok körében telnek. Emellett nagyon szeretünk kirándulni, hegyet mászni, városokat megismerni. És egy hét nyáron a Balatonon mindig fel-frissít, miközben az őszi félévre is megfelelően rá tudunk hangolódni.

További sikereket, hasonló, örömmel teli éveket kívánunk! Köszönöm a beszélgetést.

Kiss Tamás

A JATE-díj és az első díjazottak

Karikó Katalin a József Attila Tudományegyetemhez való tartozását, szoros kötődését akarta kifejezni azzal, hogy az egyetem nevét, a JATE-t megőrzi egy díjjal és Nobel-díjának jelentős részét is felajánlja.

A JATE-díj nevében és szellemében is ötvözi hagyományaink tiszteletét és az innovációt. Múltunkra utal nevében, ugyanakkor új aspektust jelenít meg kitüntetésrendszerünkben azzal, hogy a lehetséges díjazottakat egyetemi közössége tagjai jelölhetik. Szintén egyedi az elismerés abból a szempontból is, hogy három kategóriájával – hallgatói, oktatói-kutatói és alumnus – lefedi a teljes szegedi egyetemi polgárságot.

Az első díjakat 2025. november 15-én, az egyetem napján tartott díszünnepségen Czikkely Márton Simon orvos doktorandusz, Tóth Ágota vegyész professzor és Ilia Mihály irodalomtörténész vette át műalkotás és díszoklevél formájában; a kitüntetés 5000 dollár pénzjutalommal is jár.

Tóth Ágota a szegedi egyetemen szerzett vegyész diplomát 1990-ben, később pedig PhD-fokozatot. Eredményekben gazdag amerikai kutatói időszak után tért vissza alma materébe. A nemlineáris kémiai dinamika nemzetközileg elismert kutatója. Kiemelkedő tudományos szervező és irányító tevékenysége meghatározó volt abban, hogy a Fizikai és Anyagtudományi Tanszék az SZTE fontos és nemzetközileg is magasan jegyzett tudományos műhelyévé vált. Kimagasló oktatói tevékenysége elismeréseként három alkalommal is neki szavazták meg az egyetemisták az SZTE TTIK Aranykréta-díját. Tóth Ágota a Kémia Doktori Iskola vezetője, akitől hallgatók generációi tanulnak nemcsak fizikai kémiát, hanem emberséget, szakma iránti alázatot és tudomány iránti szenvedélyt, elkötelezettséget.